

SPORT FAOLIYATIDA MOTIVATSIYANI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK OMILLARI

Miskinova Moxinur Azamat qizi

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch Davlat universiteti (magistraturani tamomlagan)

E-mail: moxinurmiskinova13@gmail.com

Annotatsiya. Ushbu tezisda sport faoliyatida motivatsiyani shakllantirishning pedagogik omillari ilmiy-pedagogik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Sportchilar motivatsiyasining shakllanishiga ta'sir etuvchi ichki va tashqi omillar, murabbiyning pedagogik kompetensiyasi, ta'lim muhiti hamda innovatsion pedagogik texnologiyalarning ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, sport ta'limi jarayonida motivatsiyani rivojlantirishning samarali usullari va ularning sport natijalariga ta'siri asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: sport faoliyati, motivatsiya, pedagogik omillar, sport pedagogikasi, murabbiy, jismoniy tarbiya, kompetensiya, innovatsion ta'lim.

Mamlakatimizda jismoniy tarbiya va sport tizimini rivojlantirish, yoshlarni sog'lom turmush tarziga jalb etish hamda xalqaro sport maydonlarida raqobatbardosh sportchilarni tayyorlash davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bu jarayonda sportchilarning yuqori sport natijalariga erishishida ularning motivatsiyasi muhim psixologik-pedagogik omil sifatida namoyon bo'ladi.

Motivatsiya sportchining mashg'ulotlarga ongli munosabati, maqsad sari intilishi, o'z ustida muntazam ishlashi va qiyinchiliklarni yenga olish qobiliyatini belgilaydi. Shu bois sport faoliyatida motivatsiyani shakllantirishning pedagogik

mexanizmlarini takomillashtirish zamonaviy sport pedagogikasining dolzarb ilmiy yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Globallashuv sharoitida sport natijalariga ta'sir etuvchi omillar faqat jismoniy tayyorgarlik bilan cheklanmaydi. Zamonaviy ilmiy tadqiqotlar sportchilarning muvaffaqiyatida ichki motivatsiya, murabbiyning pedagogik mahorati, ta'lim muhiti va shaxsga yo'naltirilgan yondashuv muhim o'rin tutishini ko'rsatmoqda. Shu sababli motivatsiyani shakllantirishning pedagogik asoslarini ilmiy jihatdan takomillashtirish sport ta'limi sifatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Sport faoliyatida motivatsiyani shakllantirishga ta'sir etuvchi pedagogik omillarni tahlil qilish hamda sportchilar motivatsiyasini rivojlantirish bo'yicha ilmiy-amaliy tavsiyalar ishlab chiqish.

Sportchilar motivatsiyasini shakllantirishga ta'sir etuvchi pedagogik omillar kompleks yondashuv asosida tizimlashtiriladi. Murabbiyning pedagogik kompetensiyasi, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari va raqamli pedagogik vositalarning motivatsiyani rivojlantirishdagi o'rni o'zaro bog'liqlikda asoslanadi. Shuningdek, sport mashg'ulotlari jarayonida refleksiya, individual rivojlanish xaritasi va muntazam pedagogik monitoringni qo'llash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqiladi.

Sport faoliyatida motivatsiya ichki va tashqi omillar uyg'unligida shakllanadi. Ichki motivatsiya sportchining o'zini rivojlantirish, sport mahoratini oshirish va shaxsiy natijalarini yaxshilash istagi bilan bog'liq bo'lsa, tashqi motivatsiya mukofot, e'tirof, musobaqadagi natijalar yoki ijtimoiy qo'llab-

quvvatlash orqali yuzaga keladi. Ilmiy tadqiqotlar uzoq muddatli sport faoliyatida aynan ichki motivatsiya barqaror natijalarni ta'minlashini ko'rsatadi.

Murabbiy sportchining motivatsiyasini shakllantiruvchi asosiy pedagogik subyektdir. U nafaqat texnik va taktik tayyorgarlikni boshqaradi, balki sportchining emotsional holatini qo'llab-quvvatlaydi, individual rivojlanish strategiyasini belgilaydi va ijobiy ta'lim muhitini yaratadi. Murabbiyning demokratik boshqaruv uslubi, konstruktiv fikr-mulohazalari va individual yondashuvi sportchilarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirib, mashg'ulotlarga qiziqishini kuchaytiradi. So'nggi yillarda sport ta'limiga raqamli texnologiyalar jadal kirib kelmoqda. Videoanaliz, biomexanik monitoring, elektron kundaliklar va mobil ilovalar sportchilarning o'z faoliyatini tahlil qilish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Mazkur vositalar sportchining individual yutuqlarini kuzatish, maqsadlarni aniq belgilash va natijalarni muntazam baholash orqali motivatsiyani oshirishga xizmat qiladi. Motivatsiyani shakllantirishda ta'lim muhiti ham alohida o'rin tutadi. O'zaro hurmat, sog'lom raqobat, jamoaviy hamkorlik va psixologik xavfsizlik mavjud bo'lgan sport jamoalarida sportchilarning faolligi va mashg'ulotlarga sadoqati yuqori bo'ladi. Shuning uchun murabbiy mashg'ulot jarayonini faqat jismoniy tayyorgarlikka emas, balki sportchining shaxsiy rivojlanishiga ham yo'naltirishi lozim.

Bugungi kunda kompetensiyaviy yondashuv sport pedagogikasining ustuvor yo'nalishiga aylanmoqda. Mazkur yondashuv sportchida mustaqil qaror qabul qilish, tanqidiy fikrlash, o'z-o'zini baholash va refleksiya ko'nikmalarini rivojlantiradi. Natijada sportchi mashg'ulotlarning faol ishtirokchisiga aylanadi va ichki motivatsiyasi mustahkamlanadi.

Xulosa

Sport faoliyatida motivatsiyani shakllantirish murabbiyning pedagogik kompetensiyasi, shaxsga yo'naltirilgan ta'lim texnologiyalari, ijobiy ta'lim muhiti hamda sportchining individual xususiyatlarini hisobga olish orqali ta'minlanadi. Zamonaviy sport ta'limida motivatsiyani rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish sportchilar tayyorgarligi samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Tadqiqot natijalari sport mashg'ulotlari jarayonida individual motivatsion dasturlarni ishlab chiqish, raqamli pedagogik vositalarni keng qo'llash va murabbiylarning pedagogik kompetensiyalarini muntazam rivojlantirish zarurligini ko'rsatadi. Ushbu yondashuv sportchilarning yuqori natijalarga erishishi bilan bir qatorda ularning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni.
2. O'zbekiston Respublikasining "Jismoniy tarbiya va sport to'g'risida"gi Qonuni.
3. Weinberg R. S., Gould D. *Foundations of Sport and Exercise Psychology*. 7th ed. Human Kinetics, 2019.
4. Deci E. L., Ryan R. M. *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development and Wellness*. Guilford Press, 2017.

5. Ryan R. M., Deci E. L. *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. Guilford Press, 2020.
6. Ntoumanis N., Duda J. L. *Motivational Processes in Sport and Physical Education // Contemporary Sport Psychology*. Routledge, 2022.
7. UNESCO. *Quality Physical Education: Policy and Practice*. 2023.
8. World Health Organization. *Global Status Report on Physical Activity*. 2022.